

Lesbrief Stichting Gebouwd Erfgoed Suriname (SGES)

De historische Binnenstad van Paramaribo en het Waaggebouw

Foto: R. van Ommeren

Begrippenlijst

Werelderfgoedlijst: Internationale lijst van de UNESCO waarop alle werelderfgoedsites over de hele wereld zijn geplaatst.

Humus: Afgestorven resten van planten en bomen. Het zorgt voor voeding in de bodem.

Globalisering: Globalisering is het resultaat van nieuwe en goedkopere middelen van communicatie en transport, migratie, vrijheid van handel, multinationale productie, beschikbaarheid van arbeidskrachten en vaardigheden. Het heeft invloed op alle aspecten van het leven en de effecten ervan zijn controversieel en breed besproken.

De Oude Wereld: De continenten Europa, Azië en Afrika die in Europa bekend waren voordat Columbus in 1492 aankwam in Amerika (de Nieuwe Wereld).

Waag: Een waag, vroeger ook wel geschreven als waeghe of waech, is een gebouw waar in vroegere tijden goederen gewogen werden. In de hal waren de evenaars of balansen opgesteld, waarmee de belasting op handelsgoederen werd vastgesteld.

Classicisme stijl: Bouwstijl uit het midden van de 17e eeuw die op strakke wijze gebruik maakt van de architectuur van de klassieke oudheid. De architectuur kent een sterke symmetrie.

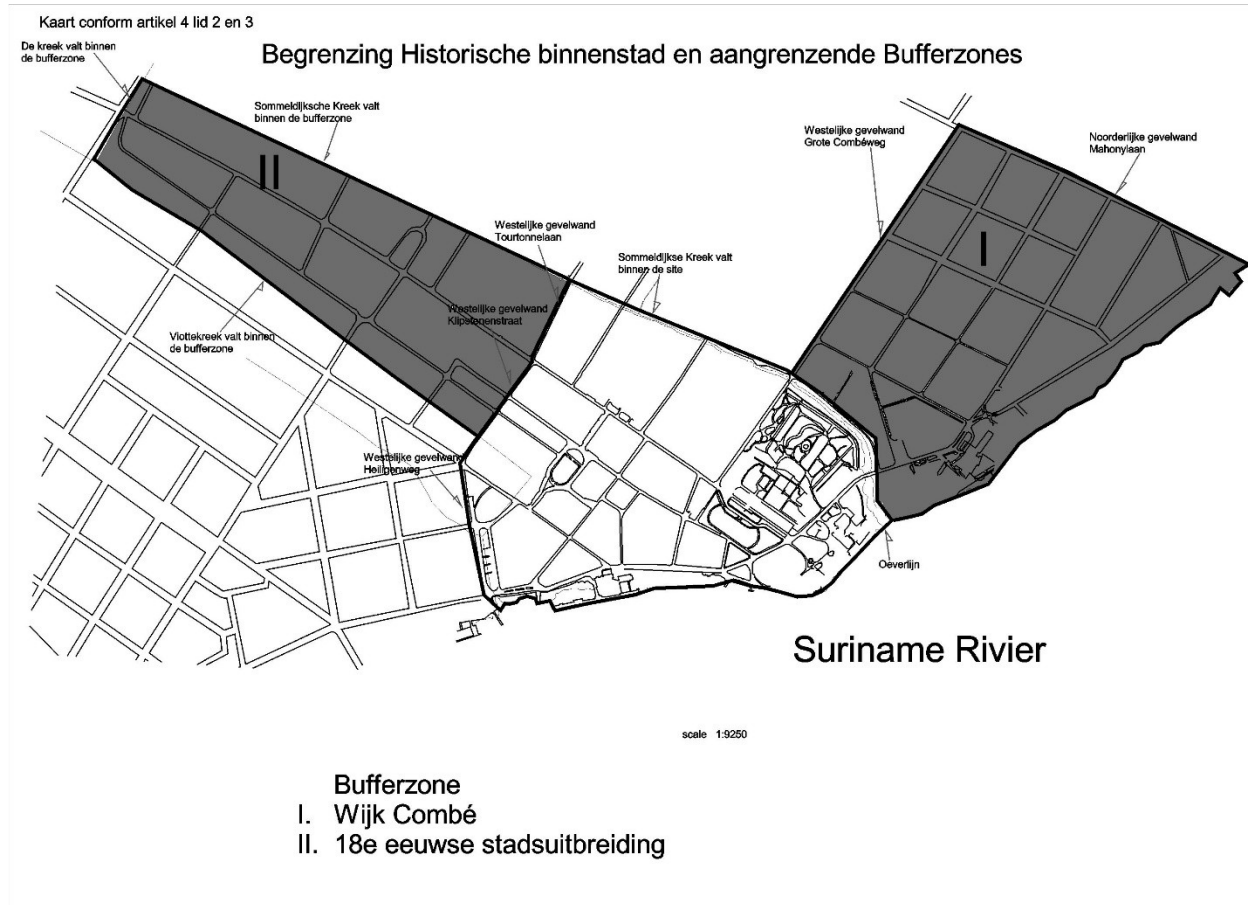
De historische binnenstad van Paramaribo

Deze lesbrief van Stichting Gebouwd Erfgoed Suriname (SGES) gaat over de historische binnenstad van Paramaribo. Onze binnenstad is één van de twee werelderfgoedsites van Suriname. Op 29 juni 2002 werd de historische binnenstad van Paramaribo, met de unieke bouwstijl, geplaatst op de werelderfgoedlijst. Deze keus is gemaakt vanwege haar uitzonderlijke universele waarde voor de mensheid.

De historische binnenstad wordt in het noorden begrensd door de *van Rooseveltkade* en de *Sommelsdijkse Kreek*, in het westen door de *Tourtonnelaan*, *Klipstenenstraat* en *Heiligenweg* en in het zuiden en oosten door de Waterkant langs de oever van de Surinamerivier. Ter bescherming van de historische binnenstad zijn twee bufferzones aangewezen, die een soort overgangsgebieden vormen.

In het bijzonder wordt aandacht besteed aan het Waaggebouw, een gebouw met een rijke geschiedenis, in de historische binnenstad van Paramaribo.

Wanneer gesproken wordt over de oude binnenstad van Paramaribo welke op de werelderfgoedlijst staat, gaat het dus om een afgebakend deel van het oude stadscentrum met zijn historisch stratenpatroon, de wijze waarop de stad is aangelegd in relatie tot de historische bebouwing en de samenhang tussen de gebouwen.

Opdracht 1 De UNESCO werelderfgoedlijst

Voor : Leerlingen VOJ (voortgezet onderwijs junioren)

Thema : Werelderfgoedlijst

Past bij : Geschiedenis

Uitvoering: Thuis en op school

Benodigde materialen

Computer, kranten, publicaties, internet

Papier, karton, restmateriaal

Tijdsduur

Minimaal 2 lesuren

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen uitleggen wat de begrippen werelderfgoed en de werelderfgoedlijst inhouden.
- De leerlingen kunnen het belang van plaatsing op de werelderfgoedlijst uitleggen.
- Zij kunnen het belang van werelderfgoed vanuit hun eigen belevingswereld aangeven.

Kernbegrippen

Werelderfgoed, werelderfgoedlijst, historische binnenstad

1. Verzamel kennis

De leerlingen zoeken in groepen van max. 4 informatie over werelderfgoed en de werelderfgoedlijst. Zij doen ook interviews met deskundigen.

2. Actie

De leerlingen maken in de groep een presentatie waarin ze minimaal 3 punten verwerken waarom werelderfgoed belangrijk is voor hen als jongeren. Ze geven hun groep een naam die betrekking heeft op iets dat ze tijdens hun zoektocht zijn tegengekomen.

3. Show het

Presenteer als groep jouw punten over het belang van werelderfgoed en de groepsnaam aan de klas. Vertel wat je allemaal hebt ontdekt over werelderfgoed en de werelderfgoedlijst. Vertel ook wat je het meest heeft aangesproken. Geef ook aan welke bijdrage de groep zal leveren aan het behoud van het werelderfgoed. Sluit af met een brief aan de President waarbij je aangeeft waarom het belangrijk is dat Suriname haar werelderfgoedsites blijft behouden.

Websites:

youthheritage.sr

whc.unesco.org

sges.heritagesuriname.org

Opdracht 2 Ontdek de historische binnenstad van Paramaribo

Voor : Leerlingen VOJ (voortgezet onderwijs junioren)

Thema : Cultureel erfgoed

Past bij : Geschiedenis/ Aardrijkskunde

Uitvoering: Thuis en op school

Benodigde materialen

Computer, boeken, kranten, publicaties, internet, fototoestel/mobiel
Karton, printer, tekenbenodigdheden

Tijdsduur

Minimaal 2 uren

Lesdoelen

- De leerlingen leren de historische Binnenstad van Paramaribo als werelderfgoed kennen.
- De leerlingen kunnen aangeven waarom de historische binnenstad van Paramaribo zo uniek is.
- Zij kunnen aangeven welk gedeelte van de binnenstad op de werelderfgoedlijst staat en welke de bufferzones zijn.
- De leerlingen kunnen zelf creatieve activiteiten voor de historische binnenstad van Paramaribo bedenken.

Kernbegrippen

Werelderfgoed, werelderfgoedlijst, historische binnenstad, bufferzone

1. Verzamel kennis

De leerlingen maken in groepen van max. 4 een wandeling door de historische binnenstad en tekenen, fotograferen de straten, gebouwen en andere objecten die ze gezien of bezocht hebben. Zij maken daarbij gebruik van een kaart met de begrenzing van de historische binnenstad, monumentengidsen, wandelgidsen en speurtochten.

2. Aktie

De leerlingen maken per groep een kwartet of ander gezelschapsspel waarin verschillende objecten in de historische binnenstad voorkomen zoals: gebouwen, straten, pleinen, standbeelden en gedenktekens, boomsoorten, Ministeries. Ze mogen zoveel mogelijk categorieën maken aan de hand van hun ontdekkingen tijdens de stadswandeling. Achtergrondinformatie over de gekozen objecten moeten in het kort erbij worden vermeld. Geef duidelijk de spelregels aan. Bedenk een leuke verpakking voor het spel.

3. Show het

Organiseer een mini beurs/expositie waar de verschillende groepen hun spel presenteren en promoten en hun tekeningen met eventueel uitleg. Vertel wat je hebt geleerd tijdens de stadswandeling, het ontwerpen en maken van het spel. Welke andere activiteiten zouden georganiseerd kunnen worden om meer bekendheid te geven aan de historische binnenstad van Paramaribo?

Aanbevolen literatuur

Klooster van der, Olga en Bakker, Michel et al, Architectuur en Bouwcultuur in Suriname, KIT Publishers-Amsterdam 2009.

Attema, Ypie, Monumentengids van Paramaribo, Zutphen 1981.

Groll, C.L. Temminck et al, de architectuur van Suriname 1667-1930, Zutphen 1973.

Loor, André, André Loor vertelt... Suriname 1850-1950, VACO PRESS N.V., 2013

Suralco Magazine, Pleinen in Paramaribo, april 1996

Suralco Magazine, Monumenten, juni 1997

Dikland, Philip, Monumenten wandelgids Paramaribo, VACO PRESS N.V., 2014

Websites:

sges.heritagesuriname.org

www.heritagesuriname.org

<https://docs.google.com/folder/d/0B88mZFitv8emcjVfcG5hWFJOdWs/edit>

Historische bouwstijl van Paramaribo

Het unieke aan onze oude binnenstad is de geheel eigen historische bouwstijl die zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Dit is ook de reden geweest dat de UNESCO besloten heeft het op de Werelderfgoedlijst te plaatsen. Ondanks de beïnvloeding door andere bouwstijlen, heeft de historische bouwstijl van Paramaribo haar eigen unieke karakter behouden, die nergens anders in de wereld voorkomt.

Houten woningen aan de Lim A Postraat

Het karakteristieke straatbeeld werd gevormd door de wit geschilderde houten woningen met steile daken. De gevels zijn symmetrisch, d.w.z. dat de deur steeds in het midden staat boven een vaak fraai gevormde bakstenen stoep met aan weerszijden van de deur een of meerdere raampartijen. Het gehele basement (fundering) van de huizen is in de regel van baksteen metselwerk. Ramen en deuren werden groen geschilderd en de gevels wit. Het meest opvallende in de oude straten van Paramaribo zijn de houten balkons die door houten kolommen op bakstenen basementen (neutjes) gedragen worden. De bakstenen stoepen spelen eveneens een belangrijke rol in het straatbeeld.

Paramaribo had echter ook bakstenen gebouwen, maar ten opzichte van de vele houten gebouwen was het aantal beperkt. Voorbeelden van bakstenen gebouwen zijn het Waaggebouw, het gebouw van Financiën, het Hof van Justitie en het Bisschoppelijk Museum (voorheen het Bisschopshuis).

Aan de straatzijde bevond zich doorgaans het hoofdgebouw met op de achtererven woningen voor slaafgemaakten of anderen (niet-blanken) en verder meestal een bakstenen waterput (bij de rijke personen een waterkelder) en een oven. Naast de grotere houten huizen was een zogenaamde 'nengre

doro' aangebracht. Dat was een houten poort, waardoor alleen slaafgemaakten en anderen door heen mochten.

'Nengre doro' aan de zijkant van een houten huis aan de Domineestraat.

Opdracht 3 Historische bouwstijl van Paramaribo

Voor : Leerlingen VOJ (voortgezet onderwijs junioren)
Thema : Gebouwd erfgoed/historische bouwstijl
Past bij : Geschiedenis/ Aardrijkskunde
Uitvoering: Thuis en op school

Benodigde materialen

Computer, boeken, kranten, publicaties
A3 papier, karton, stukjes bouwmaterialen

Tijdsduur

Minimaal 2 uren

Lesdoelen

- De leerlingen dragen kennis over de unieke historische bouwstijl van Paramaribo.
- De leerlingen kunnen de details van de historische bouwstijl aangeven

Kernbegrippen

Historische bouwstijl, nengre doro

1. Verzamel kennis

De leerlingen gaan op zoek naar informatie over historische bouwstijlen en bouwmaterialen. Ze gaan op zoek naar de buitenlandse bouwstijlen die de Surinaamse bouwstijl hebben beïnvloed. Ze verzamelen informatie over 3 bekende Surinaamse bouwmeesters en een gebouw dat deze bouwmeesters hebben ontworpen in de binnenstad.

2. Aktie

De leerlingen maken in groepen van maximaal 4 een collage van foto's, tekst, krantenknipsels, stukjes bouwmaterialen die het verhaal vertellen van de historische bouwstijl en bouwmeesters van Paramaribo.

3. Show het

Hang de collage op en vertel wat je allemaal hebt ontdekt. Wat heb je geleerd over de historische bouwstijl van Suriname? Op welke manier zouden wij deze bouwstijl kunnen moderniseren zonder dat de kenmerken verloren gaan? Zou je meer willen leren over bijzondere bouwstijlen?

Aanbevolen literatuur

Klooster van der, Olga en Bakker, Michel et al, Architectuur en Bouwcultuur in Suriname, KIT Publishers- Amsterdam 2009.

Groll, C.L. Temminck et al, de architectuur van Suriname 1667-1930, Zutphen 1973.

Websites:

sges.hertitagesuriname.org

www.heritagesuriname.org

<https://docs.google.com/folder/d/0B88mZFitv8emcjVfcG5hWFJdWs/edit>

Het Waaggebouw aan de Waterkant

Het Waaggebouw ligt aan de Waterkant te Paramaribo. De Waterkant is heden ten dage bekend als een zeer druk deel van de stad. Dit was reeds het geval in de 17e eeuw, toen alle belangrijke economische activiteiten daar plaatsvonden. Daar, vlak naast de Suriname rivier werden de verschillende geproduceerde goederen van de plantages verhandeld.

In het begin van de 17e eeuw draaide de economie van de kolonie enkel op basis van suikerriet. In 1706 werd de productie van cacao-, tabak en katoen geïntroduceerd. De plantage-economie is een vroeg voorbeeld van wat we tegenwoordig globalisering noemen. De plantage-eigenaren en handelaren kwamen uit Europa, terwijl de slaafgemaakten uit Afrika werden gehaald. Na de afschaffing van de slavernij werden de slaven vervangen door contractarbeiders voornamelijk uit Azië. De meeste van de goederen waren gericht op de Europese markt. In het laatste kwartaal van de 18e eeuw, op het hoogtepunt van de plantage-economie, bestonden er ruim 470 plantages in Suriname.

De overheid verdiende geld via de belastingen, die moesten worden betaald aan de "Waag". Tot 1686 was er geen officiële weging instelling. Bij de weging van de goederen, werden verschillende schalen en metingen gebruikt. Toen de eerste Waag werd gebouwd, was het niet meer dan een klein houten gebouw, waarin de weging op schalen werd gedaan. Gedurende de volgende 130 jaar werden houten steigers bevestigd aan het gebouw, zodat de schepen in staat waren om hun handel en goederen te lossen.

Het Nieuwe Waaggebouw (bron: SGES)

In 1821, toen een grote brand meer dan 500 gebouwen verwoestte in Paramaribo, werd ook het Waaggebouw afgebrand. Vanwege het economisch belang was het een van de eerste gebouwen die werd herbouwd. Door het stadsbestuur werd een architectuurwedstrijd uitgeroepen, waarin de gouverneur benadrukte dat de nieuwe Waag niet alleen de plaats werd waar de goederen werden gewogen en opgeslagen, maar dat het nieuwe gebouw zelf een architectonisch juweeltje moest zijn. Willem de Vroome, die verantwoordelijk is voor de herbouw van een enorm scala van gebouwen na de brand, werd gekozen als architect, terwijl C. Paardekooier en I.P. Zeeman verantwoordelijk waren voor de realisatie van het project. Het nieuwe gebouw, dat er vandaag de dag nog steeds is, was een twee verdiepingen tellend bakstenen gebouw. De architect liet zich inspireren door de classicisme stijl, die kan worden gezien op de symmetrische compositie van het gebouw.

Op de tweede verdieping werd de Bank van Suriname gehuisvest. Daar werden de belastingen voor de in- en uitgaande producten betaald, nadat de controle op de eerste verdieping had plaatsgevonden. Niet alle producten gingen via de steigers van het Waaggebouw, de goederen die aankwamen via vervoer over land kwamen het gebouw binnen via de voordeur. Om het proces van het invoeren makkelijker te maken, heeft het Waaggebouw geen verhoogde trap. Gedurende de 19e eeuw werden nieuwe opslagruimten toegevoegd en nieuwe steigers bevestigd. De afname van de functie van het Waaggebouw begon in 1965, toen de haven begon te verhuizen naar Beekhuizen. Om het gebouw die een cruciale rol heeft gespeeld in de economie van Suriname te beschermen, werd het gerestaureerd in 1995-2002 om te functioneren als een restaurant en een toeristisch centrum.

Opdracht 4 Het Waaggebouw

Voor : Leerlingen VOJ (voortgezet onderwijs junioren)

Thema : Werelderfgoed/Gebouwd erfgoed

Past bij : Aardrijkskunde/Geschiedenis

Uitvoering: Thuis en op school

Benodigde materialen

Boeken, kranten, computer, internet

Poster

Tijdsduur

Minimaal 2 uren

Lesdoelen

- De leerlingen maken kennis met de geschiedenis van het Waaggebouw in Paramaribo
- De leerlingen kunnen de functies van het Waaggebouw door de jaren heen uitleggen.
- De leerlingen kunnen belangrijke feiten en momenten in de geschiedenis van het Waaggebouw noemen.
- Zij kunnen uitleggen waarom de feiten van belang zijn en hun mening verdedigen.

Kernbegrippen

Werelderfgoed, Waterkant, stadsbrand in Paramaribo, architectuur, handel, plantage economie, slavernij, belasting, suiker, cacao

1. Verzamel kennis

De leerlingen zoeken feiten over het Waaggebouw op. Zij maken gebruik van boeken, kranten, internet of bezoeken het gebouw. Elke leerling verzamelt vijf feiten over het Waaggebouw die hij/zij belangrijk vindt

2. Aktie

Bespreek en reflecteer de geschiedenis van het Waaggebouw en kies voor de 10 meest belangrijke feiten. Maak aan de hand hiervan een poster "10 feiten over het Waaggebouw".

3. Show het

Hang de poster in het leslokaal op. Bespreek de volgende vragen:

- Wat heb je geleerd?
- Is er iets wat je helemaal niet verwacht had?
- Zijn er andere gebouwen die je graag én detail zou bekijken?

Aanbevolen literatuur

Attema, Ypie, Monumentengids van Paramaribo, Zutphen 1981.

Dikland, Philip, Waterkant 001 - Het Waagcomplex, 2004.

Groll, C.L. Temminck et al, de architectuur van Suriname 1667-1930, Zutphen 1973.

van der Klooster, Olga; Bakker, Michel, Architectuur en bouwcultuur in Suriname, Amsterdam 2009.–

Informatiepunten in Paramaribo

Nationale UNESCO Commissie Suriname

Grote Combeweg 23

natcomsur@education.gov.sr

Stichting Gebouwd Erfgoed Suriname

Zeelandiaweg 7, Fort Zeelandia

<http://sges.heritagesuriname.org/>

Surinaams Museum-Fort Zeelandia en bibliotheek

Museum: Abraham Crijnssenweg 1, Fort Zeelandia

Bibliotheek: Commewijnestraat 18

<http://amazonian-museum-network.org/nl/amazone-museum/stichting-surinaams-museum-nl>

Nationaal Archief Suriname

J. Lachmonstraat 174

<http://www.nationaalarchief.sr/>